

klaros*

SANAT VE
SİYASAL İSLAM
DOSYA; AYTEKİN
KARAÇOBAN

Nizâmın Muhalefeti Ya da İslamcı Nizâm Dercisi
Şiirle Kamûnle Konuşmalar: Dinle Sanat Bir A
lızı Şiir /Sabit Kaval Bağlıdırın /İmpar K
Akıu/Suat Nurgü KÖÇK (Könel Sanat Ya da
- Seneuz) /Umut Valis Eşgâsal İslamın Sor
Söyleyişi /Hızır Marut Böğem (Şiirler) /İ
Kandın /Özlem Keskin İncişin /Tahire Mus
na ve Neğetesi Sesin Keskin Gözlerine /
Yığıt Ergün Biri Bu Söyleyişli Gevreci C
Söyleyişi /Öğüphan Kayaçcan "İçinde Bir
/Neshe

Değer:aytekin Karaçoban Aytekin Kar
Paikodimnisi Açıldan Aytekin Karaçob
Ve Aytekin Karaçoban /Nevin Kayaçlı "D
son /Mustafa K. Çelip

klaros*

SANAT VE
SİYASAL İSLAM
DOSYA; AYTEKİN
KARAÇOBAN

Nizâmın Muhalefeti Ya da İslamcı Nizâm Dercisi
Şiirle Kamûnle Konuşmalar: Dinle Sanat Bir A
lızı Şiir /Sabit Kaval Bağlıdırın /İmpar K
Akıu/Suat Nurgü KÖÇK (Könel Sanat Ya da
- Seneuz) /Umut Valis Eşgâsal İslamın Sor
Söyleyişi /Hızır Marut Böğem (Şiirler) /İ
Kandın /Özlem Keskin İncişin /Tahire Mus
na ve Neğetesi Sesin Keskin Gözlerine /
Yığıt Ergün Biri Bu Söyleyişli Gevreci C
Söyleyişi /Öğüphan Kayaçcan "İçinde Bir
/Neshe

Değer:aytekin Karaçoban Aytekin Kar
Paikodimnisi Açıldan Aytekin Karaçob
Ve Aytekin Karaçoban /Nevin Kayaçlı "D
son /Mustafa K. Çelip

SANAT NE
YANA DÜŞER
USTA? ...
/Neshe

MATEMATİKSEL
EVRENDE
RUHANİYET
...
/Neshe

SİYASAL
İSLAM'IN
GÖLGESİNDE
SANAT ...
/Neshe

SANAT NE
YANA DÜŞER
USTA? ...
/Neshe

MATEMATİKSEL
EVRENDE
RUHANİYET
...
/Neshe

SİYASAL
İSLAM'IN
GÖLGESİNDE
SANAT ...
/Neshe

Matematiksel Evrende Ruhaniyet

Isil Ezgi Celik | isilezgjcelik.com

İslamın siyasal olmayanı var mı? Siyasal olmayan din var mı? İnsanlık tarihine ne uğruna kimin ölüp kimin yaşayacağına hükmetme arzusuyla damgasını vurmuş bir aktivite alanının siyasal olmadığını söylemek için naiften başka bir şey olmak gerekiyor. Din hiçbir zaman için tanrı(lar) ve tekil insan arasında kalmamış yataktan mutfağa sokaktan evrene her konuda nasıl yaşanacağı, nasıl yaşanmayacağı, ne düşünüleceği, ne düşünülmemeyeceği üzerine fikir beyan etmiş, yasaklar koymuş, öğretisine 'katılmayanı' yani 'inanmayanı' tarih boyunca çok çeşitli şekillerde katletmiştir. Çünkü siyasi hareketler içinde görüş ayrılığını ve kendinden olmayan varoluş biçimlerini tolere etmekte en çok sıkıntı çeken özellikle tek tanrıci dinlerdir ve onların, tanrının dine verdiği yetkiye dayanarak, ikna edemediklerini yok edebilmek gibi hiç de kolay yenilmez bir güçleri vardır.

Hollandalı felsefeci Spinoza 1670 tarihli Teolojik Politik İnceleme adlı yapıtında batıl inancın hükmettiği, din aracılığıyla kolayca yönlendirilen güruhu yazar. Görüş ayrılığını bile saygısızlık olarak gören ve insanın aklına sorgulanmadan kabul edilmiş basmakalıp yargılarla ket vuran dini yönetim, insanda en ufak bir kuşku duymaya yetecek kadar makul düşünceye bile yer bırakmaz. 'Despotik devletin hükümdarlığında en yüce ve en hakiki hikmet tebayı aldatmak ve dinin o sahte ihtişamıyla tebaayı kontrol altında tutan korkuyu maskelemektir. Öyle ki insan köleliği için sanki kurtuluşu için savaşıyormuşçasına cesurca savaşır ve kanını ve hayatını zorba bir hükümdarın kibiri için tehlikeye atmayı utanç değil de en yüksek onur sayar.' Yine de, Spinoza'ya göre, o krallarını, reislerini, liderlerini tanrıları yerine koyan güruh yeri geldiğinde bir an içinde onları insanlığa musallat olmuş bir musibet olarak görüp alaşağı ediverir.

Bilim ve tekniğin dünyayı ele geçirmesi ve beraberlerinde getirdikleri iletişim devrimiyle birlikte yeni bir dünya kuruluyor. Flusser'in işaret ettiği gibi, bu yeni dünyada bilginin dijital olarak özel bir alandan başka bir özel alana taşınabilmesi kamusal alanı yani politikayı ortadan kaldırdı, çünkü politik bilinç özel ve kamusal alan arasındaki fark dolayısıyla mümkündü. Bugün insanın bilgiye ulaşabilmesi, dünya ile bağlantı kurabilmesi için sokağa çıkması ve dünyayı deneyimlemesi değil telefon ya da bilgisayar ekranından kendi görüntüsüne indirgenmiş dünyaya bakması, onu izliyor olması yani bir zamanlar

deneyimlediği dünyadan çekilmiş olması gerekiyor. Bugün şeyler deneyimlenmek için değil bir imaja yani dataya dönüşmek için gerçekleşiyor adeta. Bu yeni dünya hakikat fikri ile birlikte politikanın da ortadan kalktığı bir görüntüler dünyası. Bugün Eski Yunan'da imajın gerçeğin yerini alma, datanın bilgiyi örtme kapasitesi konusunda insanlığı uyarmış olan Platon'u ya da benzer biçimde gerçekten daha gerçek imajın tanrının dahi yerini alabileceğini öngörmüş ikonoklast İslamiyet'in ileri görüşlülüğünü saygıyla anmamak zor. Bugün tarih sonrası yani tarihsel ve politik bilincin ortadan kalktığı, imajın arkasında imajın ifade ettiğinden başka bir gerçeğin olmadığı, yani imajın dünyanın gerçekliğini saklamaktan da öte dünyanın gerçekliğini ortadan kaldırdığı bir çağda yaşıyoruz. Platon da İslamiyet de insanlığı imajların her tür siyasi programı ortadan kaldıracak anti-ideolojik, a-politik karakteri konusunda uyarmıştı, ama ikisi de imajın gücünün önünde duramadı. Dinden yani dogmatik düşünceden değişen paradigmalara ve yeni bir dünya düzenine kolayca ayak uydurmasını beklemek zaten haksızlık olur. Üstelik ikonoklast yani her tür tasviri yani imajı yasaklayan İslamiyet'in kapitalin sırtında yükselen imajlar dünyasında hali harap. Bugün İslamcı iktidarlar görsel iletişim tasarımının kitlesel kontrol gücünü kullanmaktan geri kalmıyorlarsa, kapitalin akışını yavaşlatmayan hatta yeni pazarlar açan yeni ılımlı çehrelere bürünüyorlarsa iktidar, mücadelesinin tamamen dışında kalmamak, tedavülden kalkmamak için. Ama tarihin tahtlarından edilmiş zalim ve hesapta mutlak hükümdarları, kapitalin bol sıfırlı modern devlet ödenekleri ya da tanrısal yardım kuruluşları aracılığıyla besleyip yeri geldiğinde kullanılmak üzere rafta tuttuğu bir araç haline gelmeyi kendilerine çok da sindiremiyorlar tabii ki. Bol sıfırların bolluğu biraz da hazımsızlıklarından.

Sanat bunun neresinde? Sanatın farklı biçimleri, farklı kültürler ve farklı dönemlerde şekillenmiş çok farklı anlamları var. Yine de sanat 'genel olarak' insanın maddeyi (işitsel ve performans sanatları da dahil) bir ifade aracına dönüştürmesi, insanın yaratıcı yetisinin, yeni deneyim alanlarına yol açacak şekilde dışa vurumunu ifade ediyor. Anlam yaratmak da buna dahil, hatta en ilksel sanatsal hatta en ilksel insani edim belki de anlam yaratmak. Bu din adamı da sanatçı demek değil. Her tür insan edimi anlamlı herhangi bir dünya yarattığı yani hakim anlam düzenine karşı çıktığı ölçüde sanatsal demek. Sonrası anlam savaşı, iktidar mücadelesi. Kimin dünyası, tanrısı, fikri, kişisi, nesnesi daha anlamlı, daha değerli kavgası. Yani siyaset. Sanat pazarı güç mücadelesinin en açık ortaya konulduğu alan bu nedenle. Neyin değerli olduğunun, değerli olanın ne kadar değerli olduğunun,

olacağıın kararını diğer her alanda olduğu gibi iktidar sahiplerinin alıp veriyor olmasının diğer herhangi bir alandan daha görünür olduğu, açıkça kabul edildiği, hatta yer yer coşkuyla kutlandığı bir alan çünkü sanat pazarı. Bir dönem sanat dünyasının parıldayan isimlerinin eserlerinin zamanla bit pazarlarına düşüp sonra tekrar açık arttırma salonlarında kendilerine yer bulmaya başlaması sanat eserinin değerinin kendinde değil ona değer verenlerde yani kapitalin sahiplerinde olmasından değil mi? Tıpkı bilim ve teknolojik gelişmelerin yönünü gücün yani artık paranın belirlemesi gibi.

Mavi yakalı sanatçı da büyük ölçüde iktidar arıyor, varlığını sürdürebilmek için güç istiyor yani kapitale uzanıyor, normal olarak. Ama bir sanat iktidar peşindeki dinin propaganda aracı olarak işlerken ya da en azından gözüne görünmeden, canını sıkmadan çevresinden dolaşmayı seçip öyle ya da böyle iktidarın ya da (görüntüde de olsa) iktidarı ele geçirmiş dinin sırtını sıvazlarken bir diğeri onu alaşağı etmek istiyor. Sanatçı illa her tür iktidara karşı olduğu için değil, bazen yalnızca (kendinden olmayan) mevcut iktidara karşı çıktığı için. O yüzden bol sıfırlar ya da küçük bir hayran kitlesi (tebaa) bazı sanatçıların sanatının akış yönünü değiştirebiliyor, değiştirdi, değiştirir. Sanatın iktidar kavgasından, kendi kişisel iktidarına razı olup, dönebilir bazı sanatçılar. Ama bu sanatın direnen varoluşunu değiştirmez. Sanatçıyı (iktidara da) direnen ve direnmeyen olarak ikiye ayırır yalnızca. Direnmeyen sanat siyasal olmayan İslam kadar anlamsız ve yok. Din, iktidar, güç gibi yaşama ve ölüme dair her şeye direnmeyen, yeni deneyim ve algı biçimleri sunmayan sanat yok. Her türden iktidarı semirten eğlence sektörünün mavi yakalı hizmetkarlarının uğraşları ancak dindarların iktidar mücadelesi kadar sanatsal.

İletişim devriminden her şey gibi sanat da payını aldı, hatta belki de her şeyden çok. İlk endüstriyel şehirlerde hizmet ve eğlence sektörünün şaklabanlarına dönüşmemek için tüberkülozdan ölen romantik sanatçıların çocukları bugün sanatçının da diğerleri kadar kendi iktidarını arzuladığı gerçeğine uyanmış tedavülden kalkmış görünen felsefe ile el ele küresel dünyada yaşamı ve dolayısıyla siyaseti yöneten araçları programlıyor. Daha milenyuma girilmeden yaşamını kaybetmiş Flusser'in dile getirdiği gibi bugün yaşamı yöneten politikacılar değil farkında olmasalar da onları da programlanmış otomatlara dönüştüren felsefeci-sanatçılar yani teknokratlar, medya insanları, toplum mühendisleri. Çağın hakimi felsefeci-sanatçıların toplumu yeniden kurgulayan araçları yönettiği bu yeni dünyadan, siyaset hızla siliniyor. Bu dijital dünyanın dili, sanatı programcılık. Bu yeni dünyada, sanatçılar artık maddeyi dile getirmek yerine 'bit'ler aracılığıyla insan deneyimini programlıyorlar. Bu maddesel olmayan yeni sanatın örnekleri dijital ya da dijitalleştirilmiş

sanat eserleri değil, iletişim ve yaşam biçimimizi kurgulayan ve yönlendiren aparatlar yani yazılımlar, algoritmalar, uygulamalar. Bu yeni dünya tarihsel politik bilincin değil yazılımın dünyası. Politik bilincin dünyadan çekilmesiyle özgürlük fikrinin de ortadan kalktığı kitlesel kontrol dünyası. Ve sanatçı (hem eski dünyanın, bugün mavi yakalı eğlence çalışanı sanatçı hem yeni dünyanın iletişim araçlarını ve yaşam deneyimlerini tasarlayan felsefeci-sanatçılar) bugün bu dünyaya tarih boyunca sanatın vaat ettiğinden ve elinden gelenden çok daha az özgürleştiriyor. Hızla soyut bir evrene taşınan insan bu binary kodlanmış matematiksel dünyada iflah olmaz anlam verme yönelimini, inanma arzusunu ve ruhaniyet arayışını yeni dünya pazarında birer maneviyat servisi olarak yerini alan aktivizmden eğlence sektörü içinde keyifle tüketilen sanata, çevrecilikten siyasal İslam'a çok çeşitli biçimlerde tatmin etmeye çalışıyor, çalışacak. Çağın felsefeci-sanatçıları sanata direnen karakterini iade etmek yerine kapitalin yönünde aktığı sürece.